

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 369

ט' כסלו
תשפ"ו

פרשת ויצא

דרך חיים

הפרשה המספרת על יציאת יעקב מבית יצחק אביו ללבן הארמי חרנה מלמדת אותנו כמה צריך אדם להתרחק מן החטא. כמה יש לפחד שמא ניכשל בחטא, ומאיך כמה שלוה יש ליראי השם שלא פוחדים משום דבר אחר חוץ מלהיכשל בחטא.

הנה יעקב עוזב את בית יצחק אביו, מקום הקדושה, והולך ללבן הרשע, והוא פוחד שמא ייכשל וילמד מדרכיו הרעים. כדי שלא נטעה ונעלה בדעתנו שהוא חשש שמא ישפיע עליו לבן ממש, הוא אומר בתחילת הפרשת הבאה "עם לבן גרתי" (בראשית לב ה) הוה אומר "ותרייג מצוות שמרתי" (רש"י).

אמר הרב מבריסק זצ"ל, בשם רב מגרמניה, איך הצליח יעקב לקיים עם לבן גרתי ותרייג מצוות שמרתי? מפני ש"ויהי לי שור וחמור", שנדמה בעיניו לבן הרשע כשור וחמור. אם אדם ישהה ברפת הוא ילמד מהבהמות?! לכן הוא לא ישפיע עליו מעשים הרעים. יעקב ראה אותו כאדם שאין לו את הצורה של הידמות לקונו, אלא אדם שחי חיים כל כך ריקניים כשור וחמור. בכך הגיע למצב שלבן לא השפיע עליו. בהסתכלות כזו על הרשע, גם בלי להיות בדרגת יעקב אבינו, אנחנו יכולים לתת בזה עצה לעצמנו כשאנחנו נמצאים בסביבה לא נכונה. כל שכן יעקב אבינו מלאך אלקים בכיר האבות, אז אם ככה צריך לחזור ולשאל מדוע בכל זאת פחד יעקב כל כך?

על אף שיעקב הולך במחשבה שכזו לבית לבן עדיין הוא מפחד, מחשש שמא ייכשל במשהו, "שמא יגרום החטא". חז"ל אמרו לנו על לשון הכתוב "וישכב במקום ההוא" שזהו בשונה מאותם י"ד שנים ששימש בבית שם ועבר בהן לא שכב בלילה כי אם עסק בתורה. ועדיין יעקב מפחד, נודר נדרים, "ויזר יעקב נדר לאמר... ושבתי בשלום אל בית אבי" (בראשית כח כ-כא) - "שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן" (רש"י).

הצדיקים כל הזמן חוששים שכח החומר הוא חזק ועלול להכשיל את האדם. מצד אחד הם מתבוננים

על כל מי שרחוק מתורה ומצוות, שעלול להכשיל אותנו בחטא, שמתנהג כשור וחמור. מאיך הם כל הזמן חיים בפחד חלילה וחס, שמא יפלו בחטא. הגאון מוילנא פעם הצטרך ללכת לרחובה של עיר. הוא פחד כל כך שאולי הוא ייפגם במשהו, לכן טרם יציאתו התיישב ולמד את מסילת ישרים י"ד פעמים, מחשש שמא ביציאתו החוצה לרחוב יהיה מושפע מההמוניות, מהיום-יום, וירד מדרגתו הרוחנית.

ר' אליהו לפיאן פעם אחת הוכיח תלמיד שנסע למקום פלוני, והוא ידע שהמקום הזה לא יהיה על טהרת הקודש. אמר לו ר' אליהו לפיאן האם אתה בטוח שתוכל לשמור על טוהר המחשבה? ענה לו הבחור: אני מאוד אשתדל. אמר לו רב אליהו לפיאן, תראה, אני כבר זקן, בעין אחת אני לא רואה, השנייה גם כן כבר חולה. ואף על פי כן בכל פעם כשאני יוצא לרחוב, אני כל כך רועד שעד שאני אחזור חזרה לבית המדרש אולי חלילה וחס אני אפגם. איך אתה לא חושש ולא לוקח יראת חטא לפני כן, לפני שאתה יוצא החוצה להמוניות של היום-יום?!

"וישכב במקום ההוא ויחלום". יעקב אבינו רואה את כל העולמות, עולם העשייה, הבריאה, היצירה, האצילות. סולם מוצב ארצה. הראו לו את כל הנבואות העתידות, את כל התכלית של עם ישראל לדורותיו, כמו שכותב הרמב"ן. יש לו הבטחה מהקב"ה "ושמרתיו", "והיה זרעך כעפר הארץ". לכאורה, כשיעקב אבינו מתעורר, הוא היה צריך לרקוד, לשמוח שמחה גדולה. אך כשיעקב אבינו קם, הוא קם בפחד. "שאילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה" (רש"י כח טז). במקום לשמוח הוא חושש שמא הוא נכשל בנדנד קל של חטא שישן במקום המקדש. כמה יראת חטא יש ביעקב אבינו. כמה אנחנו רחוקים מיעקב אבינו, שכל כך חשש שמא חלילה וחס, יהיה בו איזושהי מידה של חטא.

אפשר ללמוד את זה מדוד המלך. דוד המלך נמצא במערה, ומותר לו להרוג את שאול כדין רודף. הראו לו אותות מהשמיים שנותנים את שאול בידו. ואף על פי כן "משכיל לדוד בהיותו במערה... קולי אל ה'

אפילו שהם רטובים עדיין, משום שאם היה רוצה להשתמש דווקא במגבת יבשה יכול היה לקחת אחת שכזו, ועל כן אין פה חשש שיבוא לסחטה.

האחרונים דנו בדין בגדים שנתלו סמוך לכניסת שבת על גבי חוטי הכביסה כך שבשעת בין השמשות היו רטובים ממש. מרן המ"ב (סי' שח ס"ק סג) סובר שכיוון שבבין השמשות אסור היה להשתמש בבגדים מחשש שיסחט אותם נאסרו הבגדים בשימוש לכל השבת (מה שנקרא בלשון חז"ל 'מיגו דאתקצאי'). אבל מרן החזו"א והרב וואזנר זצ"ל חלקו עליו והתירו להשתמש בבגדים בשבת לאחר שיתייבשו.

אסור לתלות בשבת כביסה וכן לשטוח מגבות רטובות במקום שנראה שנשטחו בו לטובת ייבושן, שחששו חז"ל שמא אדם שיראה אותם יחשוב שכובסו בתוך השבת. ואם אין ניכר שהשטיחה לשם ייבוש, כגון פריסת מגבת בסמוך לכיור או תלייתה על גבי מתלה, הדבר מותר. אך אין להניח את הבגד או המגבת על גבי רדיאטור משום שבכך עוברים גם על איסור דרבנן של מראית-עין וגם על איסור מן התורה בבישול המים שמתאדים (אליה רבה). אמנם התירו להשאיר על גבי חבל הכביסה בגדים שהיו תלויים מערב שבת, ואפילו שאין 'מסתור כביסה', משום שמבינים שהיו תלויים מערב שבת ואין כאן מראית עין וחשד.

שו"ת עם הרב חיים איזלס

שאלה: בבית הכנסת עורכים הבדלה בזמן שאני באמצע תפילת עמידה, האם אני יכול לצאת בזה ידי חובה?

תשובה: אין להפסיק בתפילת עמידה לצורך הבדלה, אלא אם כן אין אפשרות אחרת לעשות או לשמוע הבדלה לאחר מכן. גם בזה נפסיק רק בין ברכה לברכה ונכוון לצאת ידי חובה, אך אין לענות "אמן" בסוף הברכות. כך פסקו הרב הגאון המפורסם מנשה קליין (משנה הלכות ח"ו סי' סד) ודו"ז הרב פראנק (הר צבי ח"א סי' נט).

שאלה: לפעמים האף סתום ולא ניתן להריח את ריח הבשמים בהבדלה, האם יש בזה ברכה לבטלה ומה יש לעשות?

תשובה: מרן המ"ב (סי' רצז) פסק שאסור לברך במצב שכזה, ושזו ברכה לבטלה. באם מכוון להוציא אחרים ידי חובה צריך להקפיד שמישהו אחר מהשומעים יברך ויכוון להוציא את שאר השומעים ידי חובתם.

אזעק, קולי אל ה' אתחנן", שלא יפול חס ושלום שאול בידי, כי הוא משיח ה'. בגלל יראת החטא הגדולה של דוד המלך.

גם מיונה הנביא, אנחנו צריכים ללמוד את הדברים שאומר להם "את אלקי השמים אני ירא אשר עשה את הים ואת היבשה". אני נמצא בסערת ים ואני שוכב ואירדם. כל מה שאני מפחד זה רק לא משום דבר שבעולם, אלא חלילה וכעס את אלקי השמים אני ירא שמא חלילה וחס אכשל בחטא. כאן אנחנו מבינים עד כמה הפחדים של הצדיקים הם רק מלהיכשל חלילה וחס בחטא. שחלילה וחס אנחנו לא נעמוד בסוגיה של יראת ה'.

מהפרשה הזו אנחנו צריכים ללמוד ולהפנים עד כמה צריך להיזהר ועד כמה צריכים להיות כל הזמן ביראה חלילה וחס מלחטוא נגד בוראנו.

שבת שלום!

בזרנו של ר' אריה

הגמרא במסכת יבמות (קכא.) מספרת שכאשר ר' עקיבא שט בים ספינתו טבעה, ובסופו של דבר הצליח ר' עקיבא לצאת מהים ובא ללמוד לפני רבן גמליאל. שאלו רבן גמליאל: "בני, מי העלך [מן הים]?" אמר לו ר' עקיבא: "דף של ספינה נזדמן לי וכל גל וגל שבא עלי נענעתי ראשי".

אמר ר' אריה לאיש שיחו ר' פנחס שיפמן שהאדם צריך ללמוד מאמר חז"ל זה להנהגת חייו האישיים. כאשר נמצא האדם במצב קשה של צרה וכדומה, עליו לדעת שתפקידו לכופף את ראשו עד יעבור זעם. כך היא הדרך להתמודד עם ייסורים – לקבלם בהכנעה והבנה, לדעת שכך רצונו יתברך, ובתפילה מעומק הלב יוכל להעביר את רוע הגזירה. (דרך אבות עמ' שמו)

הלכה ומנהג

חז"ל חששו שמא אדם יבוא ויסחט בגד בשבת ועל כן אסרו להרטיב בגד כשיש חשש שיבוא לסוחטו, ולכן אסרו כדוגמא לכסות כוס מים בבגד. אמנם התירו לקחת בגד נקי ולהניח אותו על גבי מים שנשפכו על גבי השולחן או הרצפה, שבזה הבגד נספג במים בדרך לכלוך ולא בדרך ניקוי, ואין חשש שיבוא לסחטו על מנת ללבנו. כך גם מותר להשתמש במגבת או בבגד סחוט

שאלה: האם צריך לאכול סעודת מלווה מלכה דווקא על לחם?

תשובה: מלשונו של מרן משמע שצריך לסדר שולחנו, הוי אומר סעודה עם פת. ובשו"ת רב פעלים (ח"ג סי' לה) כתב שכן משמע להדיא בגמרא (שם). כן מובא בספר 'מעשה רב' שהגר"א דרש מר' חיים מוולוז'ין ליטול ידיים אפילו שהיה חלש. וכך פירש גם בעל מחצית השקל.

עוד נעיר כי האר"י הקדוש (פע"ח שער השבת פי"ח) והשלה"ק (מס' שבת) כתבו שצריך שיהיה 'לחם משנה' גם בסעודת מלווה מלכה, וכמו שביאר בשערי הלכה ומנהג (סי' קנח) שהמן שירד לעם ישראל במדבר נאכל גם במוצאי שבת, וממילא יש על הסעודה הזו קדושה כמו סעודת שבת, ולכן צריכים לבצוע גם בה על לחם משנה. רק שמי שנוהג לבצוע על לחם משנה צריך להיזהר שלא לתפוס בשני הלחמים בשעת הברכה, כי זה ענין מיוחד לסעודת שבת, וכמ"ש בספר ליקוטי חבר בן חיים, מתלמיד מרן החת"ם סופר, שבזה הוא עובר אולי על איסור 'בל-תוסיף'.

אולם כבר כתב מרן המ"ב שאם אין לו פת או שהוא מאוד שבע מסעודות השבת עד שזו ממש אכילה גסה - יאכל מזונות או איזה תבשיל מחמשת מיני דגן ודי בזה. אם גם זה קשה לו, אזי די בפירות או כל תבשיל שהוא. וכתב בסידור יעב"ץ שבשעת הדחק אפילו כוס שתיה חמה נחשבת לסעודת מלווה מלכה.

